

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Підпис

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практикум з маркетингу

Назва дисципліни

Призначення Робочої програми

Рівень вищої освіти

Мова навчання

Обсяг дисципліни, кредитів ЄКТС

Статус дисципліни

Факультет

Кафедра

Для освітніх програм різних спеціальностей

Перший (бакалаврський)

Українська

4

Вибіркова

Гуманітарно-педагогічний

Технологічної та професійної освіти і
декоративного мистецтва

Форма здобуття освіти	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
			Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
	Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	4	120	50			50		70			+	
З	4	120	12			12		108			+	

Примітка: *Вибіркову навчальну дисципліну, яку кафедра рекомендує для певного рівня вищої освіти / спеціальності, мають право вибирати здобувачі інших рівнів та спеціальностей університету.

Робоча програма складена канд. пед. наук, доц. Олександр ЛІВШУН

Схвалена на засіданні кафедри Технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Протокол від 29. 08. 2025 р. № 1.

Зав. кафедри технологічної та професійної освіти
і декоративного мистецтва

Підпис

Олена САМБОРСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2 Пояснювальна записка

Дисципліна «Практикум з маркетрі» пропонується для студентів тих спеціальностей, які причетні до деревообробної галузі, меблевого виробництва їх дизайну, виготовлення столярних виробів, виготовлення виробів декоративно прикладного мистецтва та їх художнього оздоблення, а також тих здобувачів вищої освіти, які б хотіли розширити свої знання та уміння у сфері декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема художньої обробки деревини. Дисципліна покликана навчити сучасним технікам обробки шпону та виготовлення виробів у техніці маркетрі. Під час практикуму набуваються практичні навички і знання з виготовлення творів / виробів деревообробного мистецтва.

Мета дисципліни. Оволодіння майбутніми фахівцями сучасними техніками обробки шпону та виготовлення художніх виробів у техніці маркетрі.

Завдання дисципліни. Формування практичних навичок у створенні творів / виробів декоративного мистецтва у техніці маркетрі.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: вміло використовувати понятійний апарат з фаху; розпізнавати основні породи дерев, види шпону та його класифікацію; визначати властивості деревини, макроскопічну і мікроскопічну будову деревини, розрізи деревини, будову стовбура, вади і дефекти деревини: пояснювати; технологічні особливості виготовлення шпону; здійснювати технологічний процес оздоблення та виготовлення виробів ужиткового та декоративного призначення у мозаїчній техніці маркетрі; володіти навиками органічного поєднання в орнаментальних композиціях художні техніки на основі можливого їх синтезу відповідно до технології виконання; застосовувати сучасні методи та технології обробки деревини; уміти підбирати матеріали, інструменти та устаткування, розробляти проектно-технологічну документацію; виготовляти виріб відповідно до розробленого ескізу з дотриманням правил техніки безпеки; здійснювати кінцеве опорядження та оздоблення виготовлених виробів у техніці маркетрі.

3 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин відведених на:					
	Денна форма:			Заочна форма:		
	лекції	практ. роботи	СРС	лекції	практ. роботи	СРС
Розділ 1. Створення ескізу виробу	-	25	35	-	6	54
Розділ 2. Технологія створення виробу у техніці маркетрі	-	25	35	-	6	54
Разом за семестр:	-	50	70	-	12	108

4 Програма навчальної дисципліни

4.1 Зміст лекційного курсу

Лекційних занять для студентів денної форми навчання з дисципліни не передбачено.

4.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Техніка маркетрі: історія виникнення, матеріали та інструменти, технологія виготовлення творів у техніці маркетрі	2

	Літ.: [1, с. 177-202; 2; 4; 6; 8]	
2	Розробка ескізу для художнього твору за обраною тематикою Літ.: [3; 8-11]	4
3	Добір порід та обробка шпону за кольором і фактурою, відповідно до ескізу композиції. Прирізування елементів композиції. Літ.: [1-11]	4
4	Способи набору рубашки. Поєднання технік. Літ.: [1-11]	4
5	Етапи виконання, виготовлення та з'єднування деталей.	4
6	Виконання роботи в матеріалі Літ.: [1-11]	26
7	Оздоблення виробу. воскування, лакування, полірування готового виробу.	4
8	Опорядження та остаточне оформлення готового виробу. Літ.: [1-11]	2
Разом:		50

Перелік практичних занять для студентів заочної форми здобуття освіти

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Техніка маркетрі: історія виникнення, матеріали та інструменти, технологія виготовлення творів у техніці маркетрі Літ.: [1; 2; 4; 6; 8]	2
2	Розробка ескізу для художнього твору за обраною тематикою Літ.: [3; 8-11]	2
3	Виконання композиції в матеріалі Літ.: [1-11]	6
4	Завершення виконання композиції в матеріалі Літ.: [1-11]	2
Разом:		12

У процесі виконання практичних робіт з дисципліни студенти набувають практичних навичок, зокрема із: визначення доцільності конструктивних матеріалів для виготовлення виробів/творів ужиткового та декоративного призначення; моделювання форм виробу/твору і розробки композиції відповідно до виду обробки і використовуваного матеріалу; вибору виду обробки, інструментів, пристосувань, обладнання і матеріалів відповідно до художнього задуму та особливостей техніки тощо.

4.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до виконання і презентації практичних робіт, формуванні портфоліо творчих досягнень (у вигляді світлин виготовлених ними під час практичних робіт виробів, результатів участі у творчих конкурсах та виставках виробів декоративно-прикладного мистецтва за наявності), виконанні індивідуальних завдань. Індивідуальне завдання з курсу «Практикум з маркетрі» є самостійною роботою студента, яка передбачає вибір об'єкту творчості, його виготовлення та опис послідовності виконання у вигляді інструкційної карти. Студенти заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний студент отримує на кафедрі у період настановної сесії. Крім цього до послуг студентів сторінка кафедри у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни, варіанти контрольних робіт та необхідні матеріали з її навчально-методичного забезпечення та контролю результатів навчання.

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№1. Вибір теми індивідуального завдання, початок роботи над завданням.	4
2	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№2. Розробка ескізу, початок роботи над завданням.	4
3	Підготовка до виконання ПР№3. Робота над індивідуальним завданням.	4
4	Підготовка до виконання ПР№4. Робота над індивідуальним завданням.	4
5	Підготовка до виконання ПР№5. Робота над індивідуальним завданням.	4
6	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
7	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
8	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
9	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
10	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
11	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
12	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
13	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
14	Підготовка до виконання ПР№6. Робота над індивідуальним завданням.	4
15	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№7. Робота над індивідуальним завданням.	4
16	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№8. Робота над індивідуальним завданням.	4
17	Підготовка до презентації результатів, презентація результатів індивідуального завдання.	6
Разом:		70

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які навчаються за заочною формою здобуття вищої освіти, полягає у виконанні у повному обсязі усіх видів робіт відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни, зокрема: виконання практичних робіт; виконання контрольної роботи; підготовка до поточного та семестрового контролів.

5 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: практичні роботи (з використанням майстер-класів, демонстрування, ілюстрування, інформаційно-комунікаційних технологій), самостійна робота (індивідуальне завдання) і мають за мету – оволодіння студентами спеціальною термінологією і набуття ними практичних навичок з проєктування та виготовлення виробів ужиткового та декоративного призначення та їх оздоблення відповідно до призначення згідно творчого задуму з використанням передбачених програмою технологій.

Необхідні інструменти, обладнання, програмне забезпечення: інструменти, обладнання та пристосування для виготовлення виробів/художніх творів у техніках зазначених у програмі.

6 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час аудиторних практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу, в т.ч. з використанням Модульного середовища для навчання. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- презентація результатів виконання практичних робіт;
- презентація індивідуального завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати поточного контролю.

7 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. Успішне опанування дисципліни і формування відповідних компетентностей і результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичного заняття, активно працювати на занятті з дотриманням правил техніки безпеки, представити результати виконаної роботи.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Термін презентації результатів практичної роботи вважається своєчасним, якщо студент захистив її на наступному після виконання роботи занятті. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати в лабораторіях кафедри у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну або індивідуальну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності. Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (ТОВ Видавництво «Ранок», КУ ХМР «ЦІРПП»), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

8 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Залежно від важливості окремих видів навчальної роботи, і їх ролі у формуванні компетентностей і результатів навчання, визначених освітньою програмою, кожному виду навчальної роботи (структурній одиниці) з дисципліни присвоєно певну кількість балів. При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів йому виставляється певна кількість балів із встановлених Робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця навчальної роботи може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності **не допускаються**.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти з будь-якого виду навчальної роботи (структурної одиниці) використовуються наведені нижче узагальнені критерії:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з

	практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами, прикладними програмами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три несуттєві помилки .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у семестрі

Аудиторна робота								Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль	
Практичні роботи №:								Індивідуальне завдання	Залік	Разом балів
1	2	3	4	5	6	7	8			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)										
6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	12-20	(за рейтингом)	60-100
48-80								12-20		

Оцінювання результатів індивідуального завдання

При оцінюванні результатів індивідуального завдання здобувачів вищої освіти використовуються наведені у таблиці вище узагальнені критерії. Відповідно до таблиці структурування видів робіт за індивідуальне завдання здобувач може отримати від 12 до 20 балів:

Оцінювання результатів практичної роботи

Виконана й оформлена відповідно до встановлених Методичними рекомендаціями вимог практична робота комплексно оцінюється викладачем при її презентації з урахуванням таких критеріїв: знання теоретичного матеріалу з теми роботи; якість оформлення протоколу і графічної частини; якість виконання роботи в матеріалі; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті конструктивні рішення; своєчасна презентація результатів практичної роботи..

Результат виконання і презентації здобувачем вищої освіти кожної практичної роботи оцінюється відповідно до таблиці Критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти та рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей з присвоєнням йому відповідної суми балів.

У випадку виявлення здобувачем рівня знань, нижчого ніж 60 відсотків від максимального балу, встановленого Робочою програмою для кожної структурної одиниці, практична робота йому *не зараховується* і для її презентації він має детальніше опрацювати матеріал з теми роботи, методику її виконання, виправити грубі помилки та повторно вийти на її здачу у призначений для цього викладачем час.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота				Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль
Практичні роботи №:				Контрольна робота		Залік
1	2	3	4	Якість виконання	Захист роботи	
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)						
6-10	6-10	6-10	6-10	33-55	3-5	(за рейтингом)
24-40				36-60		60-100

Оцінювання контрольної роботи здобувачів, які навчаються за заочною формою здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання чотирьох завдань – три теоретичних і одне – практичне (практичне завдання передбачає виготовлення/декорування виробу у техніці маркетрі. Структуру завдань у контрольній роботі залежно від особливостей дисципліни визначають розробники робочої програми із затвердженням їх на засіданні кафедри. Варіанти контрольних робіт і зміст завдань і наводяться у Методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи.

При оцінюванні контрольної роботи враховуються: повнота відповіді на теоретичні питання; якість виконання практичного завдання; захист. Кожне з теоретичних питань оцінюється: в четвертому семестрі – від 3 до 5 балів, а практичне 24-40 балами, загальна сума балів на позитивну оцінку становить від 36 до 60 (з урахуванням балів за захист).

Таблиця – Розподіл балів при оцінюванні завдань контрольної роботи

Види завдань	Кількість балів для певного рівня досягнення результатів навчання		
	Достатній	Середній	Високий
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Теоретичне питання № 3	3	4	5
Практичне завдання	24	32	40

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється викладачем з використанням таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання у балах з усіх видів навчальної роботи до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені нижче у таблиці «Співвідношення».

Семестровий залік виставляється на останньому занятті за умови якщо загальна сума балів, яку накопичив здобувач з дисципліни (іншого освітнього компонента) за результатами **поточного** контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «**зараховано**», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення. Присутність здобувача у цьому випадку не є обов'язковою.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна оцінка (рівень досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

9 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Дайте визначення поняттю маркетрі.
2. У чому полягає різниця між маркетрі, інтарсією та інкрустацією?
3. Назвіть основні історичні етапи розвитку маркетрі в Європі.
4. Які художні стилі найчастіше використовують техніку маркетрі?
5. Яке місце маркетрі займає в декоративно-ужитковому мистецтві?
6. Які породи деревини найчастіше використовують для виготовлення шпону?
7. Які види шпону застосовують у маркетрі та їхні властивості?
8. Які критерії відбору шпону для художньої композиції?
9. Які допоміжні матеріали використовують у маркетрі (клеї, основи, підкладки)?
10. Як впливають текстура та колір деревини на художній образ виробу?
11. Які ручні інструменти застосовують у практиці маркетрі?
12. Для чого використовується маркетрі-пилка та лобзик?
13. Яке призначення пресів і струбцин у процесі набору маркетрі?
14. Які сучасні технічні засоби можуть застосовуватися у маркетрі?
15. Вимоги до робочого місця майстра з маркетрі.
16. Основні етапи виготовлення виробу в техніці маркетрі.
17. Підготовка основи під набір маркетрі.
18. Технологія набору композиції зі шпону.
19. Способи фіксації елементів маркетрі перед пресуванням.
20. Технологія пресування та умови його виконання.
21. Основні види шліфування маркетрі.
22. Технологія фінішної обробки (лак, віск, олія).
23. Вимоги до якості готового виробу в техніці маркетрі.

24. Типові дефекти маркетрі та способи їх усунення.
25. Правила догляду за виробами з маркетрі.

10 Рекомендована література

Основна

1. Антонович Є.А., Художні техніки у школі / Антонович Є.А., Проців В.І., Свид С.П. – К., 2007. – 305 с.
2. Скільський Д.М. Вивчення художньої обробки деревини в школі. Навчальний посібник / Скільський Д.М. – Тернопіль, 2003. – с. 69 – 70.
3. Лещук Р. М. Усі уроки трудового навчання (хлопці). 7-9 класи. Варіативний модуль / Р. М. Лещук, В. М. Гащак. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 352 с. – (Серія «Усі уроки»).
4. Лещук Р. М. Технологія виконання мозаїки в шкільних майстернях / Р. М. Лещук // Трудове навчання в школі. – 2011. – №7 (31). – С. 29 – 35.

Додаткова

1. Художня обробка деревини : навчальний посібник. Київ : Освіта, 2005.
2. Технологія обробки деревини : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Либідь, 2010.
3. Основи художнього проєктування виробів з деревини : навчальний посібник. Харків : ХДАДМ, 2014.
4. Декоративно-ужиткове мистецтво України : навчальний посібник. Львів : Світ, 2011.
5. Методичні рекомендації з виконання курсових та дипломних робіт. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2018.